

ГУМАНІТАРИСТИКА У ПОШУКАХ ВІДПОВІДЕЙ ПЕРЕД СУЧАСНИМИ ВИКЛИКАМИ

*II Міжнародна наукова конференція «Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи», 16-17 травня 2024 р.
До Всеукраїнського фестивалю науки*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6128>

ЧЕРВОНА Леся Миколаївна

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу взаємодії вищої освіти та ринку праці Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна

Вадим Миколайович СЛЮСАР

доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій Державного університету «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна

Анотація. У науковому повідомленні йдеться про II Міжнародну наукову конференцію «Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи», яка відбулася в рамках Всеукраїнського фестивалю науки 16-17 травня 2024 року на базі Державного університету «Житомирська політехніка» за участю Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Представлено інформацію про організаторів, учасників, основні напрями роботи, ключові доповіді, результати та їх висвітлення у публікаціях фахових видань і ЗМІ.

Ключові слова: Всеукраїнський фестиваль науки; науково-практичні заходи; вища освіта; сучасне суспільство.

Відповідно до плану заходів Національної академії педагогічних наук України та в рамках Всеукраїнського фестивалю науки 16-17 травня 2024 року на базі Державного університету «Житомирська політехніка» проведено II Міжнародну наукову конференцію «Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи». Ініціаторами заходу виступили Державний університет «Житомирська політехніка», Інститут вищої освіти НАПН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Херсонський державний університет (м. Івано-Франківськ), Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця),

Лундський університет (Швеція) та низка інших вітчизняних та зарубіжних закладів вищої освіти.

Метою конференції стало сприяння розвитку наукових досліджень у галузі соціально-гуманітарних наук, обговорення актуальних проблем сучасних соціально-гуманітарних досліджень та визначення пріоритетних напрямів їх розвитку.

Широке коло учасників конференції, засвідчило актуальність та значущість соціально-гуманітарної тематики заходу. Серед основних питань, що пропонувалися для обговорення учасникам конференції були:

- Актуальні питання філософських та історичних студій.

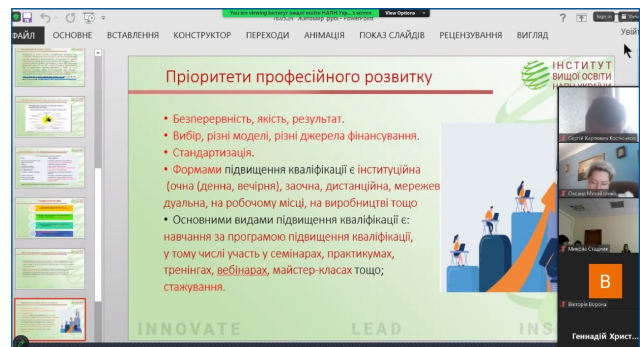

- Перспективи розвитку сучасного мовознавства, перекладознавства, літературознавства та лінгводидактики.
- Нові підходи, методики та інформаційно-комунікаційні технології в освіті, педагогічний дизайн.
- Соціальні проблеми сучасного суспільства: ідентифікація та пошук шляхів регулювання. Медіація як метод врегулювання суперечок.
- Соціогуманітарні проблеми сучасних міжнародних відносин.
- Сучасна медіареальність як новий соціокультурний простір. Інформаційний супровід і медіаформи соціальних проблем.
- Психологія кризових станів: наука і практика.
- Психосоматика, травма та реабілітація.
- Клінічна та реабілітаційна психологія: виклики сьогодення.
- Освіта впродовж життя: світовий досвід та українські реалії.
- Теоретичні основи і механізми взаємодії вищої освіти та ринку праці. Освіта в умовах екстремальних суспільних ситуацій.

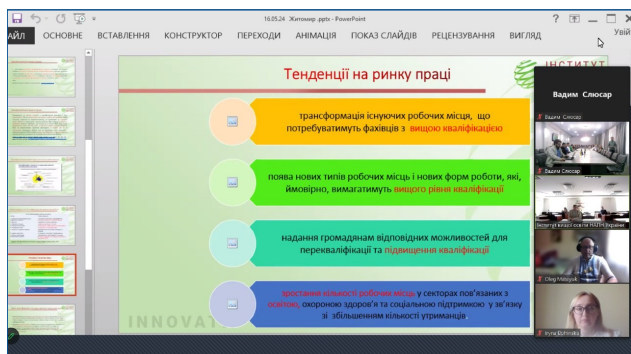
На відкритті конференції з вітальними словами до учасників звернулись *Оксана Вікторівна Олійник* — перший проректор, доктор економічних наук, професор (Державний університет «Житомирська політехніка»); *Оксана Андріївна Черниш*, декан факультету педагогічних технологій та освіти впродовж життя, кандидат філологічних наук, доцент (Державний університет «Житомирська політехніка») та *Юрій Андрійович Скиба*, заступник директора з наукової роботи Інституту вищої освіти, доктор педагогічних наук, доцент (Національна академія педагогічних наук України).

Пленарне засідання було відкрито доповіддю доктора педагогічних наук, доцента, заступника директора з наукової роботи Інституту вищої освіти НАПН України *Юрія Андрійовича Скиби* на тему «Розвиток здатності до навчання впродовж життя відповідно до потреб ринку праці». У своє-

му виступі він наголосив на актуальності пошуку бачення і рішень для освіти в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України, що має сприяти не просто відтворенню попередніх економічних систем, соціальних відносин, політичних інститутів, а супроводжуватися трансформаційним розвитком України. Заклади освіти мають відігравати роль осердя в екосистемах задля розвитку громад і регіонів, модернізації економіки, інноваційного розвитку, гарантування стійкого і стабільного поступу Української держави, її безпеки у довгостроковій перспективі. Серед важливих аспектів було проаналізовано проблему кваліфікаційного розриву (skills gap), тенденції на ринку праці, сформульовано мету трансформації системи навчання впродовж життя, яка полягає у забезпеченні безперервного професійного розвитку відповідно до вимог державної

політики в професійної діяльності, роботодавців та ключових стейкхолдерів, задоволенні освітніх потреб особистості споживача освітньої послуги, а також у переході від формального періодичного процесу підвищення кваліфікації до безперервного професійного розвитку з метою здобуття нових або розширення та оновлення професійно значущих компетентностей. Доповідач також представив модель розвитку здатності до навчання впродовж життя, яка складається з чотирьох етапів: самодіагностики, внутрішньої інституційної діагностики, зовнішнього вимірювання прогресу та інституційного мотивування та стиму-

лювання за досягнення, та наголосив на основних механізмах реалізації моделі (Скиба, 2023).

На проблемах «Медіації в міжнародних конфліктах» була зосереджена увага у доповіді *Ірини Валентинівни Богінської*, кандидата історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики (Донецький національний університет імені Василя Стуса (м. Вінниця)). Зокрема, наголошувалось на медіації, як цінному інструменті для запобігання та врегулювання міжнародних конфліктів. Її гнучкість, конфіденційність та фокус на взаємовигідних рішеннях роблять медіацію привабливою альтернативою традиційним методам. Завдяки успішному застосуванню в багатьох конфліктах по всьому світу, медіація зарекомендувала себе як ефективний спосіб сприяти миру та співпраці між народами. Водночас наголосила науковиця, можливості медіативних практик детерміноване наявністю в суспільній свідомості низки міфів, які трансформують їх миротворчий потенціал. Зокрема, йшлося про сумнівність зберігати медіатором міжнародних конфліктів неупереджену позицію. І, навпаки, визнання у нього власних інтересів, надає якісно іншу оцінку його ролі, як у випадку посередництва КНР у російсько-українському конфлікті. Міфом є визнання медіації «панацеєю» для розв'язання міжнародних конфліктів, оскільки лише половина конфліктів у XX столітті завершувалася переговорами і лише чверть — за участю медіатора. Також це стосується і мети медіації, оскільки у масовій свідомості фіксується абсолютизація ролі компромісу, що не завжди відповідає дійсності.

Інноваційні стратегії розвитку України, розглядав у своїй презентації *Микола Миколайович Стадник*, доктор філософських наук, професор кафедри філософії та релігієзнавства (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка). Він наголосив на ролі економічних факторів у соціальному розвитку та державних механізмах його регуляції. Важливою зміною вектору в стра-

тегії розвитку, на думку вченого, має стати інвестування в технології, що водночас передбачає і підтримку наукових установ та закладів вищої освіти. Ключовим орієнтиром має стати не кількість ЗВО, а кількість громадян на ринку праці, які мають відповідну вищу освіту (Стадник та ін., 2021).

Особливий резонанс серед учасників конференції викликала доповідь *Сергія Карповича Костючкова*, доктора філософських наук, завідувача кафедри філософії, соціології та соціальної роботи Херсонського державного університету. У своєму виступі під назвою «Гуманітарні технології (Н-TECH) як інструмент формування ситуації «постправди» сучасними мас-медіа» доповідач розкрив роль Н-TECH у поширенні дезінформації та маніпулюванні суспільною думкою.

Костючков С.К. проаналізував, як Н-TECH (штучний інтелект, машинне навчання та алгоритми персоналізації контенту) використовуються мас-медіа для створення та поширення фейкових новин, пропаганди та інших форм дезінформації. Він також продемонстрував, як ці технології використовуються для маніпулювання емоціями та поведінкою людей, що призводить до формування ситуації «постправди», в якій факти та об'єктивна реальність стають менш важливими, ніж емоційні переживання та особисті переконання. Застосовуючи деструктивні гуманітарні технології, агенти сучасних мас-медіа досягають такого стану, коли межа між істиною і неправдою стає все менш чіткою й безумовною та більш примарною і ефемерною. Як результат — пошук правди і запит на неї не мають вже безумовного значення, а суспільство задовольняється здебільшого тією «правдою», яку політичній еліті в конкретний проміжок часу вигідно імпонувати (нав'язувати, м'яко або жорстко) населенню країни.

Доповідь С.К. Костючкова, в якій наведена значна кількість фактів поширення фейкової інформації в друкованих медіа, які поширювалися агресором в окупованому Херсоні, викликала жваве обговорення серед учасників конференції, які підкреслили важливість його досліджень для розуміння сучасного інформаційного ландшафту та його впливу на суспільство (Костючков, 2023).

Геннадій Володимирович Христокін, доктор філософських наук, професор, професор кафедри реклами і зв'язків з громадськістю (Національний авіаційний університет, м. Київ) у доповіді проаналізував філософсько-релігійну природу ідео-

логії «руського міра». Зокрема, він здійснив деконструкцію наративів через виявлення бінарних опозицій, які продукуються в масовій свідомості. Зазначив, що формування цих опозицій має багатовікову історію, але значною мірою вони доповнилися ідеологами в останні десятиліття. Це призвело до стирання в реципієнтів відчуття дистанції між реальністю та наративом. Базовими принципами, які послугуються носії цієї ідеології, є агресивність, мілітарність, квазірелігійність. Наративність дає змогу створити ілюзію величї країни-агресора, імітувати пошук власних історичних корінь, духовних традицій та військової сили, приховуючи при цьому реальну неспроможність формування російської державності, що виявляються в страху та ненависті до сусідів, прагненні до руйнувань. Цікавим на думку учасників конференції був особистий досвід доповідача «зустрічі з руським міром» під час окупації Бучі (Христокін, 2024).

Олег Анатолійович Матеюк, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології та соціального забезпечення (Державний університет «Житомирська політехніка») виступив з темою «Толерантність та асертивність: дві стратегії розвитку етносу». Він наголосив, що абсолютизація ролі першої призводить до розмивання етнічної ідентичності. У той час як асертивність дає змогу без агресивності захищати національні інтереси. Вона є водночас і формою поведінки окремого індивіда, і його комунікаційною навичкою. Утвердження ж принципу асертивності у суспільних відносинах є суттєвим механізмом формування національної ідентичності і своєрідним запобіжником її збереження за умов посилення міграційних процесів (Матеюк & Суходоля, 2023).

Маріуш Маршевський, кандидат історичних наук, директор Центру східних ініціатив (Вища школа комунікації та менеджменту, м. Познань) розкрив особливості діяльності мусульманських релігійних організацій у Польщі. Він акцентував на зміні характеру їх діяльності у зв'язку із збільшенням чисельності громад за останні два роки. Це викликане переселенням до цієї країни мусульман, які проживали в Україні й змушені залишити її в результаті бойових дій.

Вадим Миколайович Слюсар, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри філософсько-історичних студій та масових комунікацій (Державний університет «Житомирська політехніка») проаналізував особливості здійснення

діалогу в епоху постправди. Зокрема, він показав, яким чином неправда в епоху постправди імітує правду через коректність висловлювання. За цих умов реципієнт оцінює отриману інформацію з позиції, більш-менш близької до тієї, яку він вважає точним відображенням дійсності. Діалог традиційно допомагає запобігти догматизації знання, він безповоротно відстоює позицію істини, заперечуючи її релевантність для новонабутого знання. Натомість в епоху постправди діалогічна комунікація формалізується: вона має формальні атрибути діалогу, але позбавлена сутнісних ознак діалогічності. У ситуації поширення постправди діалог слугує формою самовираження за рахунок іншого, для проголошення наративів, які часто мають пропагандистський характер, для встановлення нових реальностей, які лише імітують об'єктивну дійсність. Такий діалог, наголосив науковець, постає як симулякр, що відображає розмаїття думок, без будь-якої спрямованості на розуміння предмета і змісту комунікативного акту. Відповіді в діалозі ґрунтуються не на пошуку істини, а на задоволенні реципієнта «здобутим» знанням, визнанні його «квазіістиною» (Слюсар та ін., 2024).

Як і минулого року надзвичайно активно у конференції взяли участь викладачі та здобувачі вищої освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Так, доповідь **Олега Станіславовича Комара**, доктора педагогічних наук, професора, стосувалася особливостей використання штучного інтелекту у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів. Кандидат педагогічних наук, доцент **Ірина Сергіївна Постолєнко** звернула увагу на можливості застосування інтерактивних методів навчання, які здатні виступати засобами подолання психологічних бар'єрів під час вивчення англійської мови. А кандидат педагогічних наук, доцент **Тетяна Вікторівна Капелюшина** визначила основні способи підвищення життєстійкості, а

також деталізувала особливості їх застосування залежно від конкретних викликів. Виступи стосувалися різних проблем викладання іноземних мов, освіти впродовж життя та лінгвістики: стратегій підтримки комунікативного контакту; критеріїв та особливостей формування СКК майбутніх педагогів за умов цифровізації освітнього процесу; використання жестів при вивченні граматики англійської мови; музичної лексики у мас-медійному дискурсі; креативності у структурі компетентності вчителя іноземної мови та ін.

Також доповідачі розглядали на секційних засіданнях світовий досвід та українські реалії реалізації освіти впродовж життя; теоретичні основи і механізми взаємодії вищої освіти та ринку праці; сучасну медіареальність як новий соціокультурний простір; інформаційний супровід і медіаформати соціальних проблем; психологію кризових станів; виклики сьогодення для клінічної та реабілітаційної психології.

Завдяки активній участі та плідній дискусії II Міжнародна наукова конференція «Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи» стала чудовою платформою для обміну досвідом і генерування нових ідей та пошуку шляхів вирішення актуальних проблем освітньої галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Інститут вищої освіти НАПН України. (2024, 18 травня). *Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи*. <https://ihed.org.ua/events/sotsialno-gumanitarni-studiyi-innovatsiyi-vyklyky-ta-perspektvyu/>
- Костючков, С.К. (2023). Формування політичного бренду території засобами мас-медіа в умовах російсько-української війни (на прикладі Херсонщини). *Актуальні проблеми політики*, 71, 101-107. <https://doi.org/10.32782/app.v71.2023.14>
- Матеюк, О., & Суходоля, Ю. (2023). Соціальний інтелект: історія виникнення, динаміка точок зору на його сутність та зміст. *Psychology Travelogs*, (1), 116–127. <https://doi.org/10.31891/PT-2023-1-12>
- Скиба, Ю. (ред.). (2023). *Теоретичні основи та провідний зарубіжний досвід взаємодії вищої освіти та ринку праці в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України*: препринт (аналітичні матеріали). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2023. <https://doi.org/10.31874/978-617-7644-59-9-2023>
- Слюсар, В., Мосієнко, О., & Слюсар, М. (2024). Історична пам'ять як чинник медіації для розв'язання іредентичних конфліктів в світі. *Society and Security*, 1(2), 59-63. [https://doi.org/10.26642/sas-2024-1\(2\)-59-63](https://doi.org/10.26642/sas-2024-1(2)-59-63)
- Стадник, М.М., Ігнатенко, Н.В., Бріт, О.В., & Майданевич, Л.О. (2021). Управлінські пріоритети сталого розвитку суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*, 4, 86-92. [10.32702/2306-6814.2021.4.86](https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.4.86)
- Христокін, Г.В. (2024). Наративні та реальні причини російської агресії проти України. In Z. Sharlovych, Y. Voloshyn, N. Vasylyshyna, Eds., *Contemporary International Relations: Topical Highlightss of Theory and Practice – 2024 : the Monograph* (50-60). Łomża: MANS w Łomży

HUMANITARIAN SCIENCE IN SEARCH OF ANSWERS TO MODERN CHALLENGES

II International Scientific Conference "Social and Humanitarian Studies: Innovations, Challenges and Prospects" on May 16-17, 2024 To the All-Ukrainian Science Festival

Lesya Chervona

PhD in Philosophy, Senior Researcher, Head of the Department of Interaction of Higher Education and the Labor Market of the Institute of Higher Education of the National Academy of Education Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Vadym Slyusar

DSc in Philosophy, Docent, Head of the Department of Philosophical and Historical Studies and Mass Communications of the Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine

Abstract. *The scientific report refers to the II International Scientific Conference "Social and Humanitarian Studies: Innovations, Challenges and Prospects", which was held as part of the All-Ukrainian Science Festival on May 16-17, 2024 at the Zhytomyr Polytechnic State University with the participation of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. The authors present information about the organizers, participants, main areas of work, key reports, results and their coverage in publications of professional publications and mass media.*

Keywords: *All-Ukrainian Science Festival; scientific and practical events; higher education; modern society.*

Дата публікації: 31 травня 2024 р.